

I forhold til – et virus

Karsten Kragh Langfeldt

Viruset «i forhold til» sprer seg og trenger inn i skrift og tale. Det skjer uten at språkbrukeren selv vet om det. Viruset er så viselig innrettet at selv mottakerne ikke legger merke til at de blir eksponert for det. Utysket ser ut til å være svært smittosomt, for etter kort tids eksponering har den eksponerte selv begynt å bringe farsotten videre, både i skrift og tale. Det eneste forebyggende middelet synes å være en bevisstgjøring om at «i forhold til» betyr «sammenlignet med» eller «sammenholdt med». Så langt er det kun noen få språkbevisste som viser tegn på å være immune mot viruset. Språkrøkteren Per Egil Hegge i Aftenposten er antakelig den som har utviklet mest antistoffer.

Viruset «i forhold til» virker som en slags generalpreposisjon som blant annet erstatter «i», «om», «overfor», «for», «angående», eller det helt vanlige «med». Og ikke sjelden vil det være like greit å bruke de mer krevende «når det gjelder», «på bakgrunn av» eller «vurdert ut fra». Av og til kan det til og med være like passende å kutte det helt ut, uten at det faktiske budskapet av den grunn blir endret. Min teori er at politikere, og byråkrater, lenge har vært alvorlig smittet av viruset. Men nå har det spredd seg til store deler av befolkningen. Psykologer er intet unntak.

Det norske språket står i fare for bli forflatet og unyansert, for en stor andel av norske språkbrukere synes å ha blitt smittet av viruset. Og det ser dessverre ut til at det sitter adskillig lenger i enn en lungebetennelse. Hvor har den språklige oppfinnsomheten blitt av? Språkbrukerens mulighet til å nyansere budskapet blir borte når «i forhold til» brukes i annenhver setning. Språk er som kjent makt, og et klart og tydelig budskap sier også mye om senderen av budskapet. Med det som utgangspunkt vil det være sørgelig dersom politikernes eneste innflytelse begrenser seg til å få befolkningen til feilaktig å bruke «i forhold til». Men kanskje det er like greit?

Den interesserte og bevisste språkbruker vil ved å google «i forhold til» finne uttallige eksempler på virusets utbredelse:

– Det er vårt inntrykk at elevene på skolen er både høflige og dannede i forhold til lærerne». Skulle jeg tatt det bokstavelig, ville jeg ikke sendt mitt barn til denne skolen. «Kommunikasjonsutfordringer i forhold til studenter med utenlandsk bakgrunn». Her det vel slik at det er noen kommunikasjonsutfordringer *overfor* de nevnte studentene. Men den største utfordringen har kanskje den aktuelle høgskolen? Eller kanskje burde man stille spørsmål om «Hvordan stavekontrollen fungerer i forhold til Microsoft Office?».

Det er heller ikke uvanlig å høre uttalelser i møter eller fra talerstoler som «alle vedtakene ble fattet i forhold til gjeldende bestemmelser», «i forhold til hvem som skal sitte i utvalget», «det må legges til rette for en inngående diskusjon i forhold til den videre representasjon i beslutende organ» eller «når jeg tenker på innlegget i forhold til forrige taler...». Og til slutt «fra vår side vil gi gjøre vårt ytterste i forhold til å få en avtale partene kan leve med.»

Andre kjente muterte varianter er «å ta høyde for»-viruset. Dette var særlig utbredt på begynnelsen av 1990-tallet, men i dag ser det ut til at de fleste har blitt immune mot dette (her ville nok noen kunnet finne på å skrive «i forhold til dette», men det ville altså være feil). «På en måte», derimot, finnes fremdeles i deler av befolkningen. Denne varianten har vist seg seiglivet, men er antakelig noe på retur. «Enn så lenge» er en svensk variant som er ferd med å bre seg. Heldigvis virker det som viruset «bredt fokus» med undervariantene «høyt/stort fokus» viser en svekket tendens. «Fokus» er én fast størrelse, på samme måte som «gravid». Enten er man gravid, eller så er man det ikke. Enten har man fokus på en sak, eller så har man det ikke.

Det ikke ukjente og langvarige viruset «liksom» er antakelig barns variant av «i forhold til». Som alle barnesykdommer forsvinner dette med alderen. Det gjenstår å se om «i forhold til»-viruset har lang eller kort levetid i forhold til «liksom», liksom.

karsten@psykologforeningen.no